

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”
DIN CHIȘINĂU**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 37.0:316.6-058.57(043.2)

CEBOTARI Stanislav

**COORDONATE PEDAGOGICE DE RESOCIALIZARE A
TINERILOR DEȚINUȚI**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

CHIȘINĂU, 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Conducător științific: RUSU Elena, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Referenți oficiali:

GORAȘ-POSTICĂ Viorica, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

PANTEA Oleg, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Componenta Consiliului științific specializat:

COJOCARU Victoria, *președinte*, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

ZAGAIIEVSCHI Corina, *secretar științific*, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

CALARĂȘ Carolina, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

RUSNAC Svetlana, doctor în științe psihologice, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

CIORBĂ Constantin, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Susținerea va avea loc la 24.04.2024, ora 12-00, în ședința Consiliului Științific Specializat D.531.01-23-71 din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, str. Ion Creangă 1, bl. 2, sala Senatului

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md)

Rezumatul a fost expedit la 22.03.2024

**Secretar științific al
Consiliului științific specializat**

ZAGAIIEVSCHI Corina,
doctor, conferențiar universitar

Conducător științific

RUSU Elena,
doctor, conferențiar universitar

Autor

CEBOTARI Stanislav,
© Cebotari Stanislav, 2024

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	8
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	25
BIBLIOGRAFIE	28
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	31
ADNOTARE (română, rusă, engleză)	33

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța cercetării. Interesul deosebit pentru problemele *resocializării tinerilor deținuți* apar în societate în perioade dificile ale istoriei, reflectând întotdeauna o schimbare calitativă în dezvoltarea ideii de *educație* și *învățare*, fiind totodată în căutarea unor soluții noi la problemele actuale ale *educației sociale*. Numeroasele probleme sociale, economice, politice și educaționale au afectat mai mult negativ decât pozitiv generația tânără. Scăderea dramatică a calității vieții, lipsa locurilor de muncă, creșterea șomajului, nesiguranța în ziua de mâine, migrația celor apropiați, deprecierea valorilor general umane, degradarea comportamentului civilizat au provocat creșterea fără precedent a ratei infracțiunilor și criminalității în rândul tinerilor.

Sporirea permanentă a criminalității în rândul tinerilor, condamnarea și deținerea lor în penitenciare, dar și problema riscului de recidivă rămâne în continuare actuală, condiționând interesul sporit al mai multor specialiști din diverse domenii sociale (drept, sociologie, psihologie, pedagogie etc.) asupra noilor forme de cercetare în aria *resocializării tinerilor deținuți* pentru a preveni recidiva și ajutorarea lor în procesul de reintegrare socială eficientă. În acest sens, pentru a nu avea conflict cu legea, tinerii deținuți au nevoie de un sprijin pertinent (mai ales în plan educațional) pentru dezvoltarea abilităților și dobândirea cunoștințelor și deprinderilor necesare cu scopul *resocializării* (integrării) lor complete și a participării active în toate aspectele vieții.

Realizările cercetătorilor V.C. Blându [4], V. Dragomirescu [8], A. Ogien [15], S. M. Rădulescu [20] susțin ideea că procesul de *socializare (resocializare)* ar reprezenta pentru tinerii deținuți un *proces operant de însușire, susținere, respectare și exprimare adecvată a normelor sociale și a valorilor culturale ale societății din care fac parte*.

În pedagogie, *resocializarea* este *asimilarea de noi abilități și valori social dezirabile, care ar trebui să le înlocuiască pe cele anterioare învechite sau insuficient dobândite*.

Coordonatele pedagogice de resocializare orientează activitățile educaționale spre găsirea unui cadru de referință, care să genereze asimilarea de noi cunoștințe, abilități și valori pentru restabilirea relațiilor sociale și formarea unui comportament prosocial.

Resocializarea tinerilor deținuți este un ansamblu de măsuri de educare, de corectare, menite să restabilească relațiile sociale utile ale tinerilor deținuți cu întreaga societate.

Scopul urmărit de resocializarea tinerilor deținuți este restabilirea statutului social pierdut, precum și reorientarea spre un comportament prosocial.

Relevanța unui studiu asupra procesului de resocializare a tinerilor deținuți oferă posibilitatea unei percepții mai clare asupra proiectării unor modele, programe și strategii de

influență psihosocioeducațională pozitivă, organizate din punct de vedere științific, în măsură să asigure prin modelare, învățare și control social o diminuare a criminalității în rândul tinerilor, dar și de prevenire a recidivei.

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Problema *resocializării tinerilor deținuți* este reflectată concludent în cercetările mai multor savanți din domeniile pedagogiei, psihologiei, dreptului, sociologiei, relații publice etc. Fiind o problemă general umană de un interes major, problema resocializării tinerilor deținuți a fost supusă multiplelor deliberări, găsindu-și locul binemeritat în programe și modele educaționale care evocă schimbări pozitive în comportamentul tinerilor deținuți.

Cercetări elocvente referitoare la problema resocializării tinerilor deținuți regăsim în lucrări din diverse medii științifice. În *mediul internațional*, acest concept este fundamentat în lucrările cercetătorilor: A. Bandura [42], L. Sechrest, S.O. White, E.D. Brown [46], J. Graham [43], care argumentează relevanța resocializării tinerilor deținuți, drept *predictor important* în inserția socială și diminuarea recidivelor.

Studii temeinice a procesului de resocializare a tinerilor deținuți sunt prezentate și de către cercetători din **Rusia**: A.B. Пицелко [34], Поздняков [38], Т.Г.Тамидинова [40], care propun o abordare complexă a procesului de resocializare, menționându-se în mod special importanța aspectelor de personalitate a deținuților în procesul de resocializare.

Valoroase investigații privitor la procesul de resocializare a deținuților, constatăm la savanții din **România**. Cele mai esențiale lucrări în acest domeniu au fost realizate de: I. Durnescu [9], Gh. Florian [12], Gh. Nistoreanu și C. Păun [14] etc., care valorifică semnificativ conceptul de *resocializare*, consemnând că procesul de resocializare al deținuților trebuie orientat spre însușirea de norme, valori și comportamente prosoziale.

În **Republica Moldova**, problema resocializării este abordată tangențial de către cercetătorii din diverse domenii, fiind problemă prioritară mai mult pentru specialiștii din drept și psihologie, și mai puțin abordată de către cei din științele educației. Printre cele mai notabile realizări în studiul socializării/resocializării menționăm lucrările cercetătorilor: S. Rusnac [21], O. Rusu [22], O. Paladi [17], A. Talmaci și Iu. Mahu [23], V. Plămădeală [18] etc., care oferă investigații considerabile, menționând că *resocializarea* se referă la o personalitate deja formată, al cărui profil a căpătat contururi antisociale sub influența unor factorilor sociali, psihologici, educaționali, individuali etc., determinați de anumite condiții. În accepțiunea acestor cercetători, e nevoie de o abordare multilaterală, psiho-socio-educațională a procesului de resocializare, cu intervenții educațive motivante, pentru formarea unor particularități, cunoștințe, norme, atitudini, valori și comportamente social dezirabile.

În urma confruntării opiniilor mai multor cercetători din literatura științifică, expuse cu privire la fenomenul studiat, dar și contradicțiile din realitatea socială și educațională, care configurează lipsa unității de idei și valorificarea insuficientă în știința pedagogică a conceptului de *resocializare a tinerilor deținuți*, a procesului de realizare eficientă a acestuia, și necesitatea constatării faptului că resocializarea tinerilor deținuți cu vârsta 18-25 ani reprezintă un element cheie în reinsertia lor socială, au determinat formularea **problemei de cercetare**: *Care sunt coordonatele pedagogice ale resocializării tinerilor deținuți și cum poate fi realizat eficient procesul de resocializare a acestora?*

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretico-aplicativă a coordonatelor pedagogice de resocializare a tinerilor deținuți și elaborarea și validarea unui *Model pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți*.

Obiectivele cercetării:

1. Stabilirea fundamentelor conceptuale privind resocializarea tinerilor deținuți;
2. Analiza importanței și specificului resocializării tinerilor deținuți;
3. Determinarea particularităților individuale ale personalității și a valorilor semnificative la tinerii deținuți în vederea resocializării lor și a prevenirii riscului de recidivă;
4. Fundamentarea, elaborarea și aplicarea Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți;
5. Stabilirea valorii aplicative a Programului de resocializare a tinerilor deținuți și validarea rezultatelor obținute.

Ipoteza cercetării. Resocializarea eficientă a tinerilor deținuți cu vârsta 18-25 ani poate fi realizată cu succes numai atunci când vor fi stabilite:

- coordonatele pedagogice teoretice și metodologice ale resocializării tinerilor deținuți;
- particularitățile individuale ale personalității tinerilor deținuți;
- orientările valorice și valorile semnificative ale tinerilor deținuți;
- tipul de temperament și riscul de recidivă la tinerii deținuți.

Metodologia cercetării științifice a avut la bază un șir de teorii, concepții și idei din domeniul pedagogiei, psihologiei, sociologiei educației și dreptului. În special, drept referințe teoretice pentru cercetare au servit: *concepțiile privind coordonatele educației* – I. Cerghit, I. Neacșu, I. Negreț-Dobridor, I.O. Pânișoară [5], S. Cristea [6], C. Cucuș [7]; *concepțiile psihopedagogice privind comportamentul deviant (criminal, delicvent)* – E. Albu [1], T. Baciuc [3], V.C. Blându [4], V. Dragomirescu [8], A. Ogiien [16], A.C. Макаренко [32]; *abordarea procesului de socializare și resocializare* – S. Rusnac [21], O. Rusu [22], A. Talmaci și Iu. Mahu [23], O. Paladi [16], И.С. Кош [30], A. Bandura [42]; *concepțiile privind resocializarea*

deținuților - В.И. Дробышев și А.В. Чернышева [27], А.Г. Ковалев [29], В. Пишелко [34], Т.Г. Татиудинова [40], L. Sechrest, S. O. White, E. D. Brown [46]; *viziunile referitoare la educarea valorilor* – D. Antoci [2], V. Plămădeală [18], M. Rokeach [45]; *formarea/dezvoltarea personalității* – C. Enăchescu [10], I. Racu și Iu. Racu [19], A. Maslow [44] etc., dar și diverse *documente europene și acte legislative naționale* ce vizează problemele educației tinerilor, socializarea/resocializarea deținuților: Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2021-2030 „Educația-2030” [47], Strategia națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2020, Strategia de dezvoltare a sistemului probațiunii pentru anii 2016 – 2020, Strategia de dezvoltare a serviciului penitenciar din Republica Moldova 2016-2020, Strategia națională de reintegrare socială a persoanelor private de libertate [48].

Metodele cercetării științifice:

- *metode teoretice*: documentarea științifică, analiza și sistematizarea datelor, compararea, predicția, generalizarea, interpretarea;
- *metode experimentale*: teste aplicative, chestionare, probe practice, studiul de caz;
- *metode de analiză statistică și prelucrare a datelor*, inclusiv reprezentarea grafică a rezultatelor cercetării.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în abordarea științifică a conceptului de resocializare a tinerilor deținuți prin elaborarea și validarea unui *Model pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți*. În baza implementării *Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți*, prin intermediul *Programului de resocializare a tinerilor deținuți*, s-a realizat o cercetare experimentală nouă, actuală care a obiectivat caracteristicile definitorii a procesului de resocializare și impactul indispensabil al formării valorilor și comportamentelor prosociale, precum și relevanța procesului de resocializare pentru tinerii deținuți. Totodată, s-a elaborat o *definiție* proprie a semnificației sintagmei științifice de *resocializare a tinerilor deținuți* enunțată în formula: ***resocializarea tinerilor deținuți este un proces educațional aplicat persoanelor aflate în detenție, cu scopul de a schimba comportamentul acestora în raport cu normele și valorile acceptate în societate, în vederea reintegrării lor sociale și prevenirii recidivei.***

Rezultatele obținute care au contribuit la soluționarea problemei științifice constau în fundamentarea teoretică și practică a coordonatelor pedagogice de resocializare a tinerilor deținuți, structurate în *Modelul pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți* și valorificate în cadrul *Programului de resocializare a tinerilor deținuți*, fapt care a condus la identificarea particularităților individuale ale personalității și a valorilor semnificative la tinerii deținuți în vederea resocializării lor și a prevenirii riscului de recidivă.

Semnificația teoretică a cercetării rezidă în determinarea aspectelor definitorii și analiza conceptului de resocializare a tinerilor deținuți, evaluarea și evidențierea particularităților individuale ale personalității, a factorilor riscului de recidivă, a valorilor și motivației spre schimbare a tinerilor deținuți. Rezultatele obținute completează și aprofundează cunoașterea științifică a procesului de resocializare a tinerilor deținuți, precizând caracteristicile de personalitate, specificul motivației spre schimbare și sistemul de valori existent la tinerii deținuți.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în inovarea și optimizarea procesului de resocializare a tinerilor deținuți; valorificarea și validarea *Modelului de resocializare a tinerilor deținuți*; dezvoltarea valorilor sociale acceptabile prin asimilarea de valori și norme, comportamente prosoziale, formarea motivației spre schimbare; proiectarea oportunităților și asigurarea sporirii acțiunilor autorizate de educare/reeducare, adaptare, eficientizare a procesului de resocializare a tinerilor deținuți pentru integrarea/reintegrarea socială cu succes.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat în cadrul experimentului pedagogic prin aplicarea *Modelului de resocializare a tinerilor deținuți*. Activitățile au fost valorificate prin intermediul *Programului de resocializarea tinerilor deținuți* la nivelul a 149 de tineri deținuți cu vârsta 18-25 ani ce au săvârșit infracțiuni contra patrimoniului aflați în Penitenciarul Nr. 16 – Pruncul, din Republica Moldova.

Aprobarea rezultatelor cercetării a fost asigurată de investigațiile teoretice și experimentale, de analiza comparativă a valorilor experimentale. Aspecte importante ale studiului au fost prezentate la simpozioane, conferințe naționale, internaționale și în reviste științifice precum: *Conferința științifică internațională – „Omul, criminologia, știința”*, IȘPCA-2023; *Conferința științifică națională cu participare internațională, „Securitatea psihologică a copilului”*, UPSC–2023; *Conferința internațională „Praca socialna i polityka społeczna w obszarach miejskich i wiejskich// Asistență socială și politică socială în zone urbane și rurale”*, UPSC, 2023; *Acta et Commentationes*, revista cat. B, Sciences of Education, nr. 3(29), 2022, Preocupări contemporane ale științelor socio-umane; *Conferința științifică internațională*, Ed. a 8-a, Chișinău, ULIM, 2018; *Simpozion cu participare internațională „Școala – principalul mijloc de păstrare a libertății sufletului în mediul penitenciar”*. Ed. 3. Bacău: Penitenciarul, Primăria și Universitatea din Bacău, 2017 etc.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea și importanța temei de cercetare, este expusă situația în domeniul de cercetare, contradicțiile și problema de cercetare. De asemenea, sunt prezentate scopul, ipoteza și obiectivele de cercetare, sunt determinate noutatea și

originalitatea științifică, valoarea teoretică și aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor cercetării și sumarul compartimentelor tezei.

În *capitolul 1, Fundamente psihopedagogice ale resocializării tinerilor deținuți*, sunt elucidate originea, evoluția și esența conceptului de *resocializare*, fiind analizate multiple definiții și abordări moderne în studiul resocializării, precizându-se valoroase contribuții științifice în diverse medii academice. În temeiul analizei conceptelor fundamentale: *socializare* (care în esență și generează resocializarea), *desocializare*, *educație*, *norme prosociale*, *valori general-umane (sociale)*, *control social*, *influență socială pozitivă*, s-a constatat importanța *resocializării tinerilor deținuți*, care presupune un *proces educativ*, bazat pe un complex de intervenții educaționale, psihologice, sociale, juridice etc., aplicate persoanelor aflate în detenție, având ca obiectiv *transformarea comportamentului acestora în raport cu normele și valorile acceptate în societate, în vederea reintegrării lor sociale și prevenirii recidivei*.

Conceptul de *resocializare* este abordat și prin prisma unor domenii științifice, accentuându-se mai multe perspective teoretice:

▪ *Din punct de vedere psihopedagogic - resocializarea* implică un sistem intenționat, complex de influență educațională care vizează depășirea de către individul cu inadaptare socială a comportamentelor asociale și însușirea modelelor morale de comportament și activitate prosociale, având ca rezultat modificarea conștientă a comportamentului într-o situație socio-culturală nouă, realizată prin integrarea în societate a individului cu probleme de comportament.

▪ *Din punct de vedere al pedagogiei sociale – resocializarea*, semnifică o trecere de la o stare antisocială la o stare de adaptare socială, fiind asociată cu căutarea de instituții și agenți care să permită optimizarea acestui proces cât mai mult posibil.

▪ *Din punct de vedere juridic - resocializarea* este înțeleasă ca proces de reangajare a fostului deținut într-un sistem de valori care există în societate.

Deținerea tinerilor cu vârsta 18-25 ani în închisori produce dificultăți majore în comportamentul lor, datorită condițiilor în care se află și a specificului de vârstă, fiind totodată și o măsură extremă, care provoacă consecințe psihologice și sociale considerabile în viața lor. Iată de ce refacerea statutului social pierdut, precum și reorientarea spre un comportament prosocial este scopul primordial al *resocializării*.

Studiul analitic al relației dintre conceptele de *socializare* și *educație* [5; 6; 7; 16; 31], *resocializare* și *reeducație* [21; 22; 24; 25; 27], a demonstrat că *socializarea* în esență se realizează prin *educație*, care este un proces intenționat, sistematic, formalizat și controlat de pregătire pentru viața socială cu asimilarea valorilor, normelor și comportamentelor prosociale. Pe când *resocializarea*, are sarcini mai dificile, orientate spre reformarea sau restabilirea

însușirilor, valorilor, comportamentelor dezirabile care se adresează *deținuților*, a căror personalitate a suferit o socializare negativă, o inadaptare la sistemul de norme și valori general acceptate de societate.

În baza cosiderentelor lansate de mai mulți cercetători [8], [18], [21], [30], [31], s-a stabilit că *resocializarea tinerilor deținuți* se referă la personalități deja formate, al căror profil a căpătat contururi antisociale sub influența mai multor factori, determinați de anumite condiții sociale și educaționale defectuoase. Prin urmare, putem remarca că procesul de resocializare din perspectiva educațională, va provoca o reconfigurare semnificativă a personalității deținuților, o asimilare de către deținuți a normelor, obiceiurilor, valorilor cu orientare prosocială, ce au fost denaturate din cauze de ordin personal, educațional sau social. În acest sens, procesul de resocializare va implica o *reformare morală* și *reintegrare socială*.

Aceste convingeri au fost susținute și de cercetătorul rus A.B. Пицелко [35], care propune o abordare complexă a procesului de resocializare, evidențiind *patru etape* distincte:

1. Izolarea totală de la mediul cu influență negativă;
2. Orientarea spre impunerea executării normelor legale;
3. Dezvoltarea normelor morale ale deținutului;
4. Aplicarea activităților de coordonare a comportamentului prosocial și obținerea unor abilități social dezirabile [35, p. 99].

Astfel, putem conchide, că *resocializarea deținuților* este rezultatul unei intervenții planificate de restabilire a individului în calitate de membru integrat în societate, în urma aplicării unui complex de măsuri juridice, social-organizatorice, psiho-pedagogice, educative în scopul neadmiterii săvârșirii unor noi fapte ilegale [31].

Examinarea interdependenței dintre *resocializare* și *comportamentul deviant al tinerilor* [1; 3; 4; 8; 15], dovedește faptul, că *comportamentul deviant* este o abatere educativă, culturală, socială, juridică de la regulile, normele, valorile sociale prestabilite și admise de o societate. *Comportamentul deviant* este un fel de alegere socială, o respingere demonstrativă a valorilor și standardelor acceptate în societate: atunci când obiectivele comportamentului social sunt necorespunzătoare posibilităților reale de a le atinge. Iată de ce, *resocializarea* ca derivată din *comportamentul deviant*, constituie procesul de *însușire* de către individ a *normelor și valorilor sociale* pe care nu le-a interiorizat anterior, ori pe care nu le-a însușit suficient de bine.

În accepțiunea cercetătoarei Т.Г. Татицинова „*resocializarea* ar presupune obligatoriu *restructurarea valorilor* care se manifestă la nivel de comportament prosocial, prin urmare resocializare se axează pe *reorientarea valorilor* care au fost denaturate prin izolare culturală, crearea subculturilor marginale caracteristice adeseori tinerilor deținuți” [40, p. 54].

Această referință este susținută de mai mulți cercetători [2], [6], [17], [18], [45], care consideră că *valorile* au un rol esențial, fiind considerate componente definitorii ale *resocializării tinerilor deținuți*. Valorile ocupă un loc central în configurația personalității tinerilor deținuți, orientându-le comportamentele, atitudinile, judecățile și acțiunile lor, iar resocializarea privită din perspectiva valorilor presupune obligatoriu *restructurarea sistemului de valori*, care se manifestă la nivel de comportament prosocial. În acest sens, valorile determină profilul personalității tinerilor deținuți și orientează deopotrivă comportamentul lor exprimat în trăsături de personalitate, atitudini, acțiuni, decizii etc. Valorile conștientizate și interiorizate devin *orientări valorice*. Orientările valorice ale tinerilor deținuți reprezintă valorile sociale conștientizate și acceptate, care exprimă scopul vieții lor, fiind și mecanisme reglatorii ale comportamentului social și criterii în luarea deciziilor morale. De asemenea, s-a stabilit că un rol aparte în procesul de resocializare îl au *trăsăturile de personalitate ale tinerilor deținuți*, prin gradul lor de generalitate și implicare în structura personalității care se aseamănă cu valorile. Analiza acestor concepte a facilitat considerentul că *valorile* sunt criterii ale dezirabilului, iar *trăsăturile de personalitate* sunt caracteristici axiologice instrumentale ale personalității.

Analiza literaturii consacrate în domeniu, a permis să concluzionăm că resocializarea tinerilor deținuți este un proces foarte amplu care trebuie să conțină cel puțin două componente:

- *educația socială* (formarea responsabilității sociale, a deprinderilor de viață, învățarea meseriilor social apreciate, selectate după aptitudini, asumarea unor valori și norme sociale general acceptate etc.);

- *schimbarea comportamentală* (reînvățarea normelor și valorilor prosociale).

În așa fel, cunoscând sistemului valoric al tinerilor deținuți, se va putea prognoza comportamentul deținuților și după eliberare.

Rezumând studiul teoretic și confruntând opiniile mai multor cercetători, putem deduce unele caracteristici importante ale procesului de resocializare a tinerilor deținuți:

- resocializarea vizează persoane care au săvârșit deja o infracțiune;
- resocializarea are drept scop imediat prevenirea recidivei, deci reprezintă o componentă a prevenirii speciale;
- resocializarea constituie un demers social realizat în mod științific de personal calificat în acest scop;
- resocializarea se bazează pe educare, reeducare și schimbare de comportament.

În scopul de a formula o *viziune proprie* asupra semnificației sintagmei științifice de resocializare a tinerilor deținuți, am propus următoarea definiție: *resocializarea tinerilor deținuți este un proces educațional aplicat persoanelor aflate în detenție, cu scopul de a schimba*

comportamentul acestora în raport cu normele și valorile acceptate în societate, în vederea reintegrării lor sociale și prevenirii recidivei.

În esență, *resocializarea* se referă la *reformarea morală, educarea și reintegrarea socială*, având menirea de a schimba valorile, atitudinile, idealurile deținuților care pot fi realizate doar prin optimizarea relațiilor din penitenciar și facilitarea reintegrării socio-profesionale după eliberare prin exersarea unor comportamente prosociale.

În **capitolul 2, Condiții și valori pedagogice în resocializarea tinerilor deținuți (18-25 ani)**, sunt analizate particularitățile individuale ale personalității tinerilor deținuți cu vârsta 18-25 ani, drept condiție indispensabilă care sprijină organizarea demersului educațional și al procesului de resocializare al lor. Mai mulți cercetători din domeniu, E. Albu [1], V.C. Blându [4], F. Golu [13], Ig. Racu și Iu. Racu [19], И.С. Кош [30] etc., atestă faptul, că vârstă 18-25 ani este o perioadă contradictorie, cu multe divergențe atât în plan personal, cât și social, cu un specific psihologic de manifestare, care de multe ori avantajează comiterea infracțiunii, cât și recidiva. Iată de ce, cunoașterea particularităților individuale ale personalității tinerilor cu vârsta de 18-25 ani, care comit infracțiuni și față de care se aplică detenția, favorizează organizarea demersului socioeducațional și a procesului de resocializare a lor.

Sinteza examinării mai multor considerente cu referire la tinerii cu vârsta de 18-25 ani, scoate în evidență raționamentul, că problemele tinerilor sunt condiționate de discordanța dintre *Eu-l personal și societate*, de necorespunderea între cum se văd pe sine și cum în opinia lor vor sa-i vadă societatea. Ei consideră, că în raport cu ei societatea este deosebit de rigidă și îi limitează în drepturi și libertate de acțiune. În viziunea lui Ig. Racu și Iu. Racu, această vârstă se manifestă prin cele mai dramatice contradicții, între dezvoltarea biologică și cea social-psihologică, între aspirații și posibilități, între diferite categorii de necesități și modalitățile de satisfacere a lor. Această perioadă de vârstă este plină de contradicții, fapt ce complică procesul de formare a valorilor social dezirabile [19, p. 191]. Considerente invocate sunt susținute prin analiza teoriilor moderne efectuate de V. C. Blându [4], care accentuează că „comportamentul infracțional la tineri, este foarte dependent de unele criterii de vârstă, care-i conferă un grad sporit de specificitate, de mediul în care se dezvoltă individul, de climatul familial, de relațiile cu membrii familiei, cu semenii, cu societatea” [4, p. 156].

În acelaș timp, tinerii se află în căutare de *valori*, încearcă să se adapteze la presiunea socială și să stabilească un anumit echilibru între normele și valorile interne/externe, preiau critic modele oferite de societate, încercând să-și contureze propria identitate socială. Prin urmare, putem constata că procesele cele mai sensibile la tinerii cu vârsta de 18-25 ani, este *formarea identității de sine (pozitivă - bună acceptare de sine; negativă – orientată spre delicvență, care*

dezvoltă imagini de sine opuse valorilor culturale ale societății; *incertă* – exprimată în criza de identitate), manifestată prin constituirea *conștiinței de sine* și a imaginii relativ stabile a *Eu-lui*.

În contextul celor afirmate, au fost identificate *caracteristici comune ale tinerilor* cu vârsta 18-25 ani, care contribuie la amplificarea ponderii infracțiunilor comise de ei:

- *caracteristici de identitate* - demonstrativitate nonconformistă, confuzia în sentimentul identității, care conduce ulterior la formarea unei personalități instabile bazate pe valori antisociale și atitudini deficitare;

- *particularități afective* - opoziționismul, negativismul, pasiuni negative etc.;

- *schimbări în sfera cognitivă* - acumularea cunoștințelor și dezvoltarea gândirii abstracte și a metacogniției, fiind un proces de autocunoaștere și integritate personală. În lipsa unei identități clar formate și a unor abilități metacognitive, sub presiunea socială și dezechilibrul dintre valorile interne și externe, tinerii nu găsesc soluții optime pentru soluționarea unor probleme și optează pentru acte infracționale într-o măsură mai mare.

Comportamentul infracțional (criminal) care de multe ori duce la detenție la tinerii cu vârsta 18-25 ani, prezintă un subiect de un interes deosebit, pentru că anume în această perioadă au loc o multitudine de schimbări în sfera personalității tânărului, are loc trecerea de la adolescent la tânăr, se stabilește ansamblul de norme, valori morale ale tânărului și se formează o gândire mai matură. La această etapă este foarte important mediul în care se dezvoltă tânărul, climatul familial și relațiile acestuia cu membrii familiei, semenii și societatea, care de fapt ar trebui să reprezinte un model pozitiv, reprezentativ pentru el. Atunci când acestea nu se regăsesc suficient de bine implicate în viața tânărului, se produce acel comportament deviant, infracțional, criminal, care în cel din urmă vor duce la detenție.

Cercetarea *personalității tânărului deținut*, a fost obiect de studiu de mai mult timp, fiind argumentată considerația, că personalitatea tânărului deținut reprezintă o persoană concretă, care se caracterizează prin: individualitate, relații interpersonale, activitate; conștiința de sine, structurii psihice etc. În același timp, accentuându-se faptul că odată cu ispășirea pedepsei, *sistemul de personalitate al deținutului se dezintegrează*, manifestându-se prin deformare valorică și cognitivă, instabilitate emoțional-comportamentală, sensibilitate ridicată, complexe de inferioritate, izolare, agresiune, conflicte etc.

În temeiul analizei mai multor cercetări [9], [14], [22] etc., s-a specificat *sistemul de personalitate al deținutului*, care se manifestă prin configurații particulare ale însușirilor biologice, psihologice și sociale exprimate prin: *instabilitate emoțională și comportamentală, inadaptare socială, sensibilitate ridicată, comportament dublu și imaturitate intelectuală, imaturitate emoțională, frustrare, complex de inferioritate, egoism, agresivitate, indiferență*

emoțională etc. Drept urmare, personalitatea tinerilor deținuți se accentuează mai mult prin componenta de *instabilitate emoțional-comportamentală*, decât prin cea *cognitivă*, condiționată de denaturarea personalității.

Atât din considerente științifice, cât și din raționamente praxiologice, pentru a găsi răspunsuri valabile la *problema resocializării tinerilor deținuți* în plan conceptual, procesual și contextual, dar și pentru a avea o imagine mai clară despre dezvoltarea personalității tinerilor deținuți, s-a aplicat una dintre cele mai autentice metode *studiul de caz*. *Studiul de caz*, reflectat în cercetare, a permis găsirea unor variabile care scot în evidență particularitățile individuale ale personalității tinerilor deținuți, precum și proiectarea și elaborarea acelor măsuri legitime de resocializare a lor.

Pentru o desfășurare eficientă a procesului de resocializare a tinerilor deținuți cu vârsta de 18-25 ani, dar și în temeiul analizelor realizate pe parcursul studiului, prin valorificarea contribuției cercetătorilor din domeniul pedagogiei, psihologiei, sociologiei, dreptului, sintetizate în constatări relevante, sau consemnat *valorile și principiile pedagogice* care pot sta la baza procesului de resocializare a tinerilor deținuți, orientând acțiunile educative pentru elaborarea unui *Model pedagogic* pertinent de resocializare a tinerilor deținuți.

Resocializarea tinerilor deținuți este un *proces educațional* aplicat celor aflați în detenție, în vederea reintegrării și prevenirii recidivei, cu scopul de a schimba comportamentul în lumina normelor și valorilor acceptate de societate. Conform viziunii lui S. Cristea „*valorile pedagogice* reprezintă *reperle axiologice* (morale, științifice, tehnologice, estetice, psihofizice), care susțin conținuturile fundamentale ale educației proiectate conform unor obiective de maximă generalitate și stabilitate epistemică, specificate și concretizate în cadrul activităților organizate la nivelul sistemului educațional” [6, p. 79]. Conturarea unui câmp de *valori pedagogice* pentru *tinerii deținuți* și asimilarea acestora constituie o problemă de maximă complexitate, ce poate fi rezolvată prin cooperarea tuturor factorilor educației. În acest sens, valorile pedagogice se completează, se conjugă, pentru a determina în final *valoarea scop*, și anume, *resocializarea tinerilor deținuți* și formarea unei *personalități prosoziale* cu un comportament moral dezirabil. În așa fel, valorile pedagogice trebuie să treacă din cuvânt în sentiment, în atitudine, în convingere și în faptă.

În opinia C. Cucuș „*valorile pedagogice* constituie standarde și modele educaționale, care ghidează persoana sau grupul spre satisfacție, împlinire și sens. Valorile sunt căi de structurare și ordonare, de aranjare într-un anumit fel a stărilor emoționale, mentale și morale” [7, p. 129].

Interiorizarea valorilor, formarea atitudinilor și a sistemelor de valoare, reprezintă o parte organică a două procese fundamentale, care se desfășoară de-a lungul întregii vieți a individului:

1. *socializarea/resocializarea* (ca proces social natural, firesc);
2. *educația* (ca proces conștient, intenționat, metodic).

Astfel că, *educația* contribuie în mod decisiv la realizarea *procesului de resocializare a tinerilor deținuți*. În raport cu valorile, educația este chemată să formeze la tinerii deținuți competența și autonomia valorică, specifice *conștiinței valorice*, caracterizată prin aspirația pentru *valori* și disponibilitatea pentru *valorizare*. Prin valorile pedagogice tinerii deținuți vor fi orientați spre dimensiunea modelelor sociale afirmate și dezirabile. Modelele sociale stimulează idealul unei personalități echilibrate prin integrarea valorilor pedagogice de: *bine, frumos, adevăr, sacralitate, credință, onoare*. Modelele sociale încurajează personalitatea în plan social prin angajarea valorilor de legalitate: *liberatate, egalitate, solidaritate, buna-credință, omenia, demnitatea, toleranța*.

În accepțiunea cercetătorilor I. Cerghit, I. Neacșu, I. Negreț-Dobridor, I-O. Pânișoară: „structura de bază a valorilor pedagogice delimitează ansamblul conținuturilor specifice promovate la nivel moral, intelectual, tehnologic, estetic, psihosocial, în raport de criteriile angajate (formele de educație/instruire; particularitățile de vârstă și individuale). Structura de bază a valorilor pedagogice evidențiază tocmai interdependența funcțională a acestora în proiectarea și realizarea oricărei activități educaționale” [5, p. 55]. Prin urmare, este important a nu „derapa” în direcția non-valorilor, a nu pierde din profilul ansamblului axiologic, a rațiunii umane, a putea deosebi virtuțile de vicii.

Adaptarea și sintetizarea valorilor pedagogice la nivel de sistem, în cazul nostru, sistemul penitenciarilor, presupune interiorizarea valorilor general umane, a principiilor și deprinderilor, care să le permită deținuților să facă alegeri corecte și cinstite în viață, să dobândească sentimentul de valoare personală. Totodată, adaptarea valorilor pedagogice la nivel de sistem, admite și proliferarea idealului social (educațional) care definește tipul de personalitate, valabil pe termen lung și a scopurilor educației/reeducației tinerilor deținuți, care definesc direcțiile principale de evoluție a educației/reeducației, valabile pe termen mediu.

Valorile pedagogice angajate la nivelul *resocializării tinerilor deținuți* exprimă capacitatea de *anticipare* a rezultatelor *educației* la diferite grade de generalizare și abstractizare. Responsabili de promovarea și realizarea valorilor pedagogice sunt pedagogii, psihologii și educatorii din cadrul instituției penitenciare.

Pe lângă determinarea și fundamentarea valorilor pedagogice, pentru o proiectare cât mai eficientă a *Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți*, ne-am ghidat și de anumite *principii*, derivate din influențele și realitățile specifice resocializării tinerilor deținuți.

Principiile pedagogice reflectă „*imperativele axiologice*”, asumate, în termeni de *normativitate pedagogică*, în cadrul dimensiunii funcțional-structurale a procesului educațional. Astfel, în proiectarea și elaborarea **Modelului pedagogic de resocializare**, am considerat oportun să formulăm *trei categorii de principii* esențiale în resocializarea tinerilor deținuți:

1. *Principii de funcționalitate a Modelului pedagogic;*
2. *Principii utilizate în mediul de detenție;*
3. *Principii de intervenție eficientă în mediul de detenție* (figura 2.1).

Aceste principii sunt indispensabile pentru funcționarea *Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți*, iar nerespectarea acestora și necoordonarea lor v-a conduce inevitabil la nefuncționalitate sau eșec.

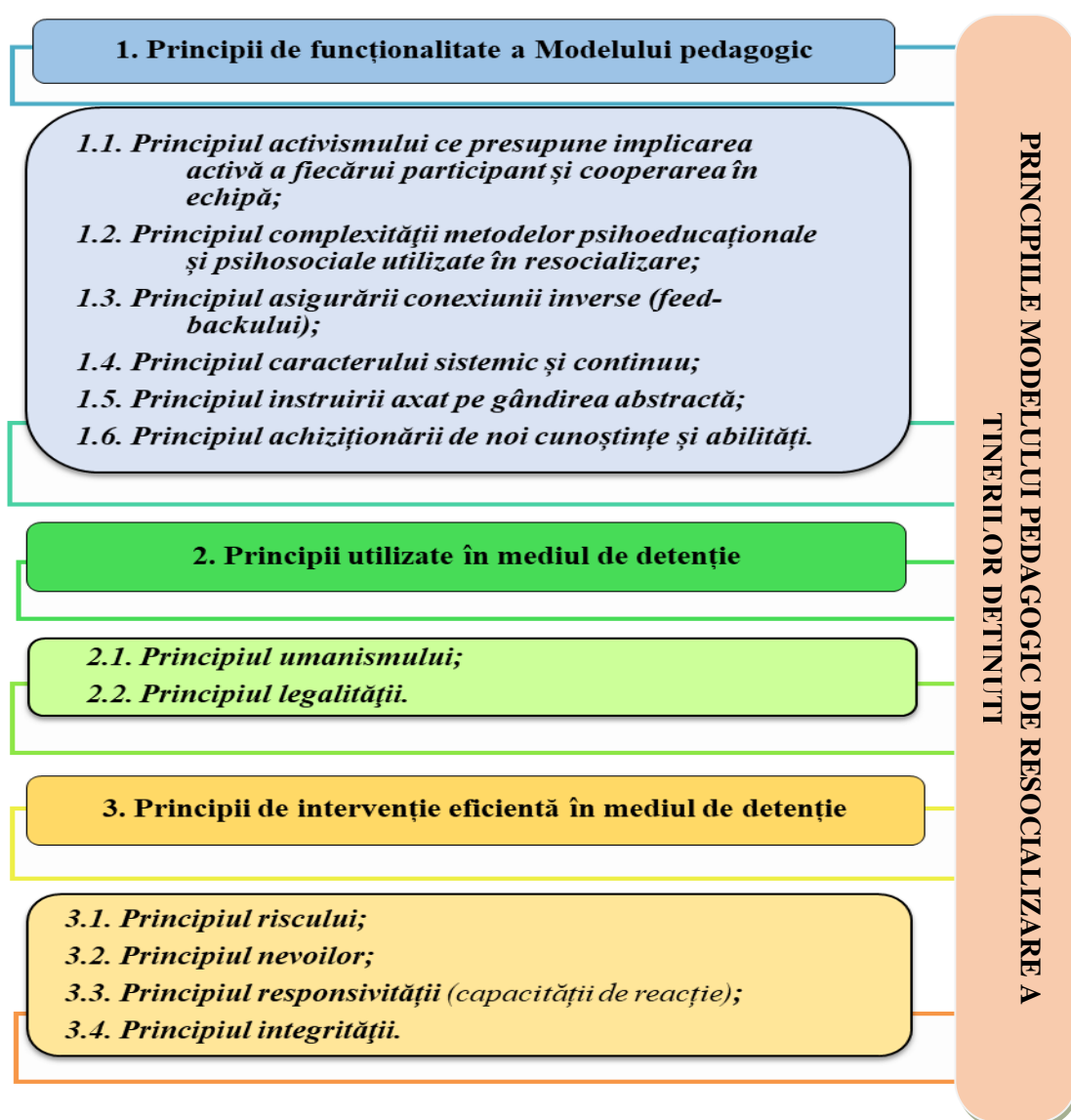

Figura 2.1. Principiile Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți

Principiile pedagogice sunt stabilite la nivelul dimensiunii concrete a procesului de resocializare. Ele sintetizează un *ansamblu de norme, reguli, prescripții, interdicții* etc., necesare

pentru realizarea efectivă a activităților de resocializare a tinerilor deținuți. Principiile au fost selectate și particularizate conform exigențelor indispensabile.

Concluzionând pe marginea celor expuse, s-a constatat că procesul de resocializare a tinerilor deținuți poate fi realizat doar având la bază intervenții pedagogice fundamentate pe valori și principii pedagogice. Valorile pedagogice angajate la nivelul resocializării tinerilor deținuți exprimă capacitatea de *anticipare* a rezultatelor educației/reeducației, iar principiile pedagogice reprezintă *cerințele axiologice*, derivate din normativitatea pedagogică în cadrul procesului de resocializare.⁸

În **capitolul 3, Demersul experimental privind resocializarea tinerilor deținuți (18-25 ani)**, sunt expuse mai multe argumentări metodologice cu implicațiile, principiile, obiectivele și eșantionul experimental. Sunt prezentate etapele experimentale, fiecare având predicțiile sale specifice și propriile particularități metodologice.

Studiul a fost realizat pe un eșantion constituit din **307 subiecți**, dintre care:

- **149 tineri deținuți**, cu vârsta 18-25 ani din Penitenciarul nr. 16 – Pruncul.

- **158 tineri cu comportament normativ: 104 liceeni** din Liceul cu profil umanist „Dante Alighieri” din mun. Chișinău și **54 studenți** din Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul la Chișinău).

Organizarea cercetării experimentale s-a realizat prin *test* și *retest*, cu aplicarea metodelor corespunzătoare de obținere a materialului empiric, menit să asigure o reflectare obiectivă a problemelor studiate.

1. **Etapa de constatare** sau *test* a avut ca scop determinarea particularităților individuale ale personalității și a valorilor semnificative la tinerii deținuți în vederea resocializării lor și prevenirii riscului de recidivă. Pentru cunoașterea mai profundă a realității și obținerea informațiilor, privind fenomenele investigate au fost aplicate următoarele *instrumente* și *metode de cercetare*:

1. *Fișa de evaluare a riscului de recidivă*;

2. *Testul „Inventarul Multifazic de Personalitate Minnesota – MMPI, forma scurtă (SMIL, 71)”*;

3. *Testul Eysenck pentru determinarea temperamentului*;

4. *Scala Valorile și scopurile mele de Donald Super*;

5. *Testul t-Student*;

6. *Studiul de caz*.

Studiul de constatare a stabilit diferențele reprezentative dintre particularitățile de personalitate și valorile tinerilor deținuți și a tinerilor cu comportament normativ. În urma aplicării *Inventarului de Personalitate MMPI*, am obținut diferențe statistic semnificative practic la toate subscalele. Astfel, tinerii deținuți se caracterizează prin așa trăsături de personalitate, ca: *labilitate emoțională, impulsivitate, anxietate, individualitate, control exagerat* și se deosebesc de cei cu comportament normativ prin evidențierea caracteristicilor sus menționate, cu excepția a două trăsături: *pesimism* și *anxietate* care le este caracteristică ambelor grupuri de subiecți.

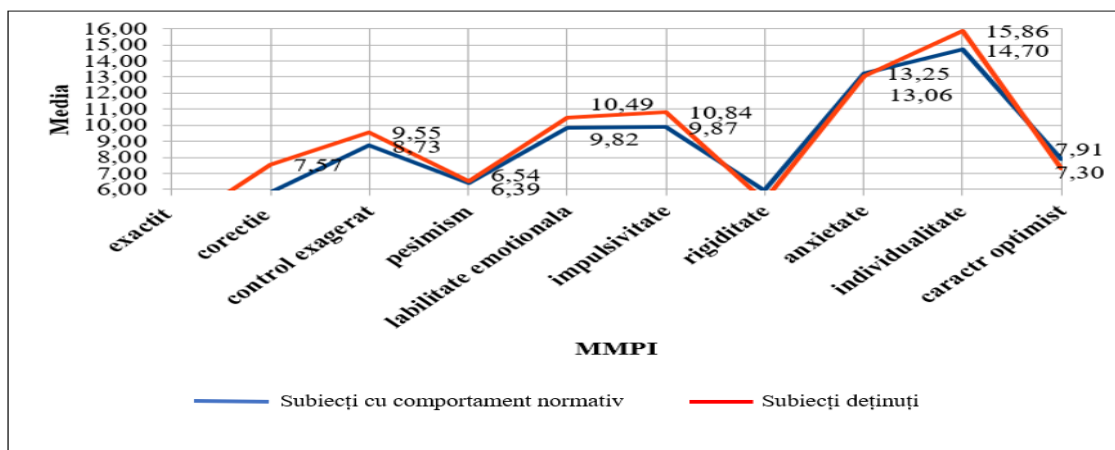

Figura 3.1. Rezultatele privind particularitățile de personalitate la subiecții deținuți și subiecții cu comportament normativ conform testului MMPI.

Lipsa diferențelor la scalele *anxietate* și *pesimism* ne indică faptul, că indiferent de context sau valori scăzute sau înalte, reacțiile comportamentale sunt aceleași atât la deținuți cât și la persoanele cu comportament normativ. Scala *pesimism* ne confirmă că moralul prost este caracteristic în egală măsură ambelor grupuri. Tot aceeaș se referă și la scala *anxietate*, care ne confirmă că indiferent unde se află subiectul, în detenție sau libertate, el este în imposibilitate de a scăpa de gânduri îngrijorătoare, teamă, neliniște sau de idei obsedante.

Tot în cadrul experimentului de constatare au fost scoase în evidență **comportamente ale tinerilor deținuți** cu *reacții emoționale necontrolate, extraverți, vorbăreți, superficiali emoțional*, și cu o slabă înțelegere a motivelor lor. Deținuții s-au dovedit a fi *impulsivi, non-normativi, neempatici, inconformi, intoleranți la frustrare, predispuși la risc, manipulatori, superficiali în relații și lipsiți de vinovăție, au probleme de concentrare, au stima de sine scăzută, reacționează exagerat la probleme minore, sunt incomozi din punct de vedere social, nu știu cum să exprime ce simt, sunt neconvenționali și înstrăinați în relațiile sociale*. Așadar, tinerii deținuți cu vârsta 18-25 ani, au tendință de a *încălca normele sociale, sunt suspicioși, interpretativi și ostili*.

Cunoașterea structurii ierarhice a valorilor la tinerii deținuți în paralel cu subiecții cu comportament normativ, ne-a permis să constatăm anumite discrepanțe în orientarea valorică a acestora. Astfel, analiza orientării valorice a deținuților și a celor cu comportament normativ ne-a permis să identificăm că pe primul loc la ambele loturi de subiecți se află *familia* ca valoare. La tinerii cu comportament normativ valoarea *familia* este strâns legată de valoarea *dezvoltare* (să se dezvolte pentru a fi de folos familiei, pentru a nu dezamăgi familia), apoi urmează *cunoștințe*, *succes*, *recunoaștere socială* etc.

Tinerii deținuți pun și ei pe primul loc *familia*, fapt care demonstrează că ei în primul rând ar accepta activități care ar îmbunătăți relația cu familia, în același timp aceste date ne permit să presupunem că am putea influența tinerii deținuți, colaborând cu familia în scopuri social dezirabile. Pe locul doi, deținuții pun ca valoare *bani* (deținuții doresc să se dezvolte doar în domeniul acelor activități care le-ar aduce bani, care stau pe poziții de top, doresc să se dezvolte în domeniul măiestriei lor de hoț), apoi urmează *succes*, *independență*, *dezvoltare* etc. Astfel, putem constata că rangul valoric este diferit la aceste două loturi de subiecți.

Tabelul 3.1. Valorile prioritare la tinerii deținuți și subiecți cu comportament normativ

Variabile	Media subiecților cu comportament normativ	Media subiecților deținuți	Rang subiecți cu comportament normativ	Rang subiecți deținuți
familie	13,71	14,93	1	1
dezvoltare	13,44	11,76	2	4
cunoștințe	13,3	8,49	3	9
succes	12,41	12,21	4	3
recunoaștere socială	12,2	10,48	5	6
independență	12,16	11,56	6	5
creație	12,06	9,39	7	8
ajutor	11,65	9,87	8	7
bani	10,48	13,14	9	2
putere	9,69	7,2	10	10

Asadar, putem afirma că tabloul corelațional al tinerilor deținuți, comparativ cu tinerii cu comportament normativ, este unul diferit, totodată rezultatele ne indică asupra faptului care sunt elemente de bază care contribuie la restructurarea personalității deținuților prin prisma valorilor ca indicator al scăderii riscului de recidivă în procesul de resocializare.

Prin procesarea rezultatelor obținute, am constatat că profilul de personalitate al tinerilor deținuți *diferă total* din punct de vedere psihologic și moral de profilul celor cu comportament normativ, cu excepția a două trăsături: *pesimism* și *anxietate*. Multitudinea de corelații prezente la valorile expuse ne confirmă faptul, că structura valorică reprezintă un mecanism integru și influența asupra unei sau altei valori, va contribui mai mult sau mai puțin la schimbarea întregului sistem valoric al tinerilor deținuților.

Identificarea relației dintre diferite valori la tinerii deținuți și la tinerii cu comportament normativ ne-a permis să conchidem, că ponderea unei valori asupra alteia diferă la deținuți, comparativ cu cei cu comportament normativ. Determinarea relației dintre particularități de personalitate și valori la tinerii deținuți, ne-a permis să înțelegem care ar fi particularitățile de personalitate și valorile ce conduc spre comiterea actului infracțional.

2. *Etapa de formare* a inclus elaborarea și aplicarea *Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți*, menit a provoca o schimbare comportamentală și reevaluarea valorilor sociale și personale, care ar ajuta tinerii deținuți să se reintegreze cu succes în societate.

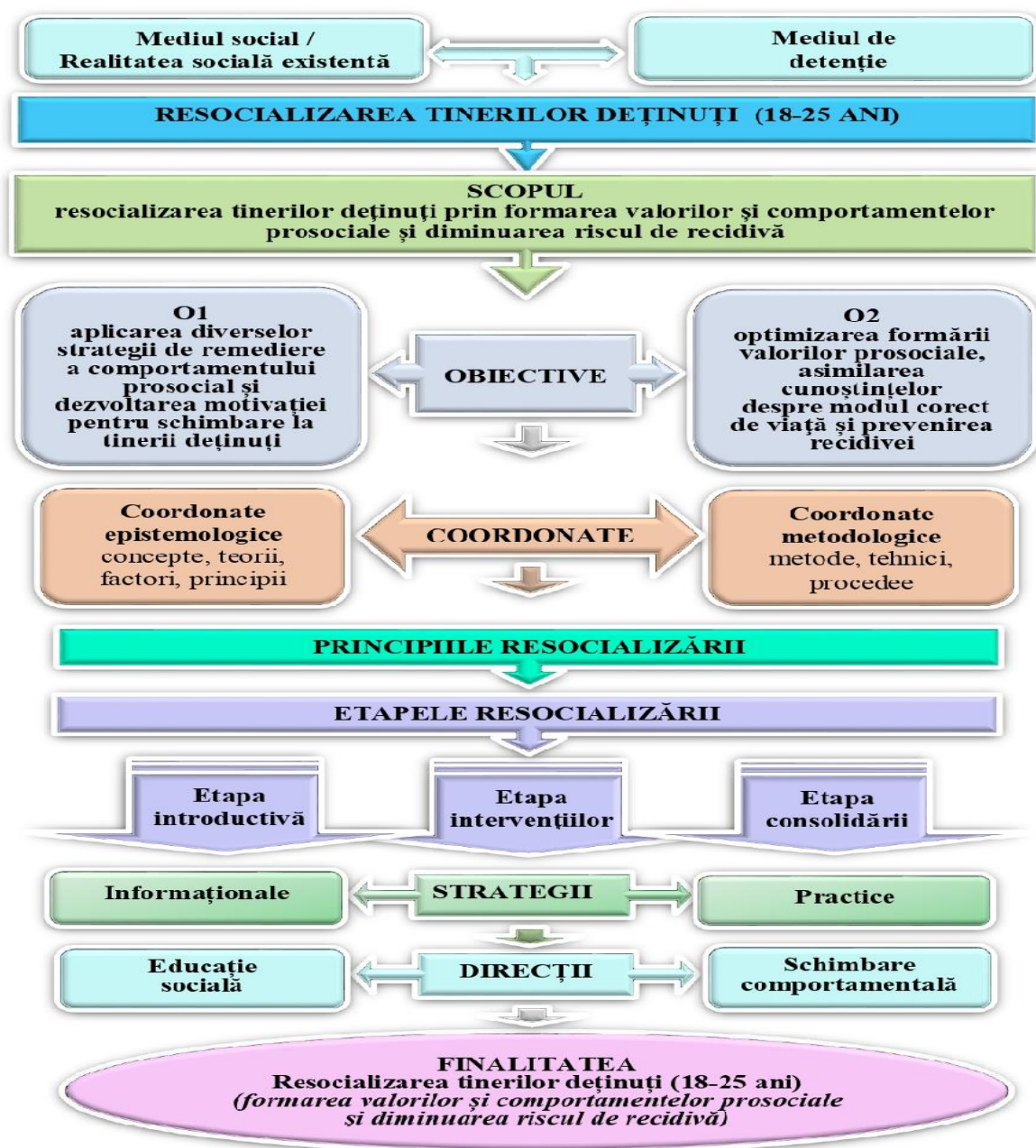

Figura 3.2. Modelul pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți

Modelul pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți este un instrument central, de integrare și mediere între teorie, practică și situațiile din viața reală, elaborat ca o reprezentare orientativă a modului și traseului de resocializare a tinerilor deținuți.

Modelul pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți a inclus coordonate epistemologice și metodologice, cunoașterea și valorificarea cărora ar contribui la conștientizarea importanței resocializării și consolidării raportului motivație-cogniție-atitudine-comportament, pentru optimizarea formării valorilor și comportamentelor prosoziale și diminuarea riscul de recidivă. Modelul pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți, s-a centrat pe 2 direcții de bază:

▪ ***educație socială*** – care a inclus dezvoltarea comportamentului prosocial și a valorilor general-umane, dezvoltarea responsabilității sociale, a gândirii critice, a sentimentului comunității și apartenenței la grup social cu responsabilitate comună, dezvoltarea motivației spre o activitate profesională etc.

▪ ***schimbare comportamentală*** – care a cuprins dezvoltarea valorilor prosoziale, a empatiei, a asertivității, a inteligenței emoționale, a încrederii în sine, a atitudinilor pozitive față de muncă, a responsabilităților, a simțului disciplinei, a autocontrolului etc.

*Modelul pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți a fost valorificat prin implementarea unui **Program de resocializare a tinerilor deținuți**, care integrează un plan de acțiuni, activități speciale, flexibile, deschise ce pot fi ușor racordate la rigorile și realitatea socială existentă, la scopul și obiectivele cercetării.*

Scopul experimentului de formare, a fost implementarea reperelor teoretice și aplicative, structurate în Modelul pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți. Acestea au stat la baza proiectării tematicii, obiectivelor și conținuturilor activităților Programului de resocializare a tinerilor deținuți, pentru formarea valorilor și comportamentelor prosoziale, dar și diminuarea riscului de recidivă. Prin urmare, experimentarea în praxisul de detenție (penitenciar), cu toate dificultățile și riscurile scontate, a fost cea mai sigură cale de cunoaștere a tinerilor deținuți și de intervenție ameliorativă justificată, motivată și eficientă.

Intervențiile formative s-au efectuat pe un eșantion de 48 de persoane, tineri cu vârsta cuprinsă între 18-25 de ani, care își ispășesc pedeapsa, fiind în perioada de detenție și care au comis furt conform articolului 186 al Codului Penal al Republicii Moldova. În experimentul de formare au fost incluși doar persoanele fără accentuări patologice (clinice), numai persoanele cu comportament normativ, aflați în detenție.

Opțiunea noastră pentru anumite activități și metode au constituit o decizie de mare complexitate, deoarece alegerea s-a făcut ținând cont de finalitățile scontate, de conținutul procesului formativ, de psihosociologia grupurilor implicate în cercetare, de particularitățile de

vârstă și cele individuale. Activitățile aplicate la etapa formativă au avut un caracter *multifuncțional*, în sensul că au participat simultan sau concomitent la îndeplinirea mai multor obiective invocate. Astfel, acreditarea metodelor s-a realizat prin următoarele *funcții specifice*: *funcția cognitivă* - a dus la cunoașterea reală a comportamentelor proprii și însușirii procedurilor de acțiune spre formarea valorilor și comportamentelor prosociale; *funcția formativ-educativă* - a contribuit la formarea valorilor și comportamentelor prosociale prin capacități/abilități, atitudini, sentimente, comportamente afective; *funcția instrumentală* - a servit drept tehnică de executare a activităților formative, mijlocind atingerea obiectivelor preconizate; *funcția normativă* - a optimizat acțiunile de formare a valorilor și comportamentului prosocial.

Funcționarea optimă a *Programului de resocializare a tinerilor deținuți*, s-a bazat pe criteriile de eficiență a intervenției propuse de C. Fiscuci [apud: 12] și anume: eficiența intervenției este exprimată în funcție de rezultatele pe care o persoană aflată în detenție sau care s-a eliberat manifestă conduitele învățate pe parcursul ședințelor individuale sau de grup.

Programul de resocializare a tinerilor deținuți a fost realizat prin 47 de ședințe, două ori pe săptămână, timp de 6 luni de zile a câte 90 de minute ședința. Fiecare ședință a *Programului de resocializare a tinerilor deținuți* a fost structurată în trei etape clasice:

1. *Etapa introductivă* - la această etapă s-a urmărit facilitarea restabilirii contactului între participanți, captarea atenției, focalizarea pe problematica fiecăruia, pe realizările obținute de la o etapă la alta, fapt pentru care începe cu întrebarea „Ce ați mai făcut, ce s-a mai întâmplat de la ultima întâlnire?”. În această etapă, s-a discutat și tema pentru acasă, un preambul pentru introducerea participanților în subiect.

2. *Etapa de intervenție* - a inclus exerciții și tehnici, orientate spre realizarea obiectivelor caracteristice etapei de intervenție pentru resocializare, dar și de eliminare a multitudinii de reacții emoționale negative (frică, neliniște, anxietate), a comportamentelor nedorite, elaborarea modelelor de comportament eficient, care vor permite participanților abordarea cu succes a sarcinilor cotidiene, o interacțiune adecvată cu cei din jur în diverse situații.

3. *Etapa consolidării* - a presupus sistematizarea și rezumarea, s-a oferit un feedback cu privire la ședință și s-a comunicat tema pentru acasă. Temele au ajutat deținuții să-și asume roluri active, responsabile în procesul de schimbare, oferind totodată oportunități de a exersa abilitățile și de a aplica principiile cognitive în conformitate cu principiile enunțate anterior.

Aplicarea *Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți* prin valorificarea *Programului de resocializare a tinerilor deținuți* a activat mai multe mecanisme ale dezvoltării personalității tinerilor deținuți, astfel cel mai multe transformări a suportat *latura axiologică*, prin reconfigurarea *propriei valori* și a *valorilor prosociale*. Provocarea a mai multor situații

reale din viață, exersarea comportamentelor prosociale și familiarizarea cu mai multe tehnici, a schimbat raportul valoric pentru unele trăsături de personalitate, demonstrând o evoluție destul de semnificativă a nivelului dezvoltării particularităților de personalitate, a motivației, a variabilelor temperamentale, a comportamentelor prosociale, a schimbărilor ierarhiei valorilor.

Cu toate acestea, este necesar să menționăm și faptul, că Programul de resocializare a tinerilor deținuți a implicat și anumite *condiționări*:

□ *Durata* – resocializarea înseamnă schimbare, dar schimbarea cere timp, de aceea resocializarea se va produce și după încheierea Programului de resocializare a tinerilor deținuți;

□ *Motivație* - motivația tinerilor deținuți a fost mai mare și mai pozitivă, fiind axată spre perspectivele integrării sociale și o viață mai bună pentru ei și pentru cei care le sunt dragi;

□ *Dinamica* – resocializarea nu poate fi liniară, schimbarea comportamentală nu se petrece dintr-o dată, uneori au loc variații și modificări esențiale în comportamentul deținuților;

□ *Educarea* – resocializarea implică la tinerii deținuți o remodelare nu numai a unei calități separate, dar a întregului comportament și sistem valoric.

3. **Etapa de validare** sau **retest** a avut ca *scop* evaluarea eficienței aplicării Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți și desemnarea progreselor înregistrate în formarea valorilor și comportamentelor prosociale, dar și diminuarea riscul de recidivă.

În vederea asigurării unei organizări eficiente la etapa de validare, au fost stabiliți **indicatori de evaluare** a progreselor aplicării Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți, care au inclus:

➤ *evoluția nivelului dezvoltării particularităților de personalitate la tinerii deținuți, a motivației, a variabilelor temperamentale, a valorilor și comportamentului prosocial;*

➤ *aprecierea optimizării și eficientizării dinamicii pozitive în sistemul de valori și comportamentele tinerilor deținuți;*

➤ *examinarea schimbărilor ierarhiei valorilor și a particularităților dominante ale personalității tinerilor deținuți.*

Pentru a arăta schimbările survenite în urma aplicării *Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți*, au fost aplicate **testele MMPI** (testul Wilcoxon), **Scala valorilor Donald Super** și **Fișa de evaluare a riscului de recidivă** (D. Andrews și J. Bonta).

În conformitate cu rezultatele obținute, putem concluziona că particularitățile de personalitate ale deținuților au suferit schimbări în urma intervenției experimentale, ceea ce ne demonstrează că, este destul de complicat să intervii cu schimbări radicale într-un timp atât de scurt și mai ales la această vârstă. Deși, se atestă o schimbare în dinamică pozitivă la tinerii

deținuți, acest lucru nu este atât de semnificativ, dar nu poate fi neglijat totodată din punct de vedere experimental.

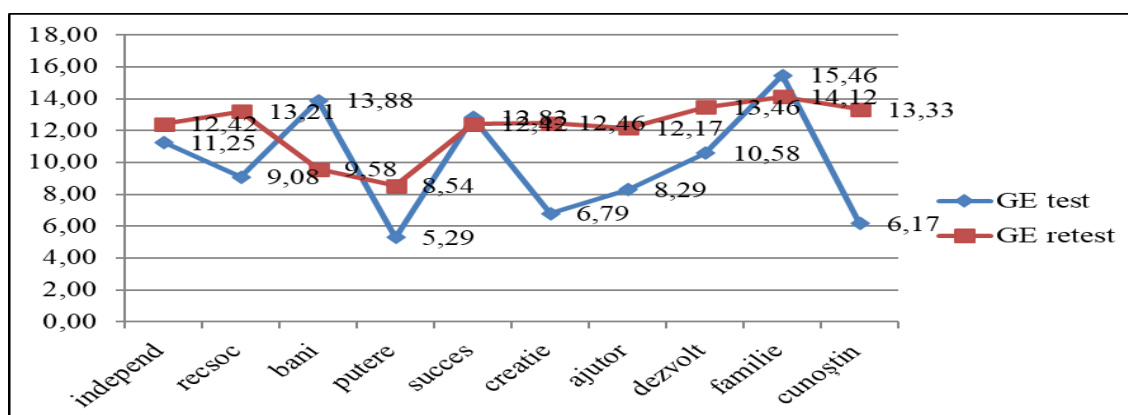

Figura 3.3. Rezultatele privind valorile deținuților (Scala valorilor Donald Super) din GE test și GE retest

Dinamica pozitivă și schimbările obținute la tinerii deținuți din GE se datorează faptului că ei au trecut prin Programul de resocializare a tinerilor deținuți, care le-a permis să fie mai independenți în acțiuni și gândire, să gândească critic, să analizeze adecvat și profund consecințele faptelor sale, să fie mai cultivați și mai cumpătați în exprimare. A crescut dorința de recunoaștere socială, ca recurs s-a schimbat și atitudinea față de viață, a apărut dorința de integrare în societate și dorința de a nu fi etichetați și a fi acceptați de societate.

Ierarhizarea valorilor tinerilor deținuților la fel s-a restructurat datorită Programului de resocializare care le-a conturat alternative și planuri în calea spre resocializare

Tabelul 3.2. Ierarhia valorilor în funcție de medie la GE test și GE retest

Nr.	GE test	Media	Nr.	GE retest	Media
1.	familie	15,46	1.	familie	14,12
2.	bani	13,88	2.	dezvoltare	13,46
3.	succes	12,83	3.	cunoștințe	13,33
4.	independență	11,25	4.	recunoaștere socială	13,21
5.	dezvoltare	10,58	5.	creație	12,46
6.	recunoaștere socială	9,08	6.	independență	12,42
7.	ajutor	8,29	7.	succes	12,42
8.	creație	6,79	8.	ajutor	12,17
9.	cunoștințe	6,17	9.	bani	9,58
10.	putere	5,29	10.	putere	8,54

Schimbările semnificative la valorile legate de *bani*, au permis subiecților experimentali să nu tindă spre o independență financiară, sau să pună în valoare lucrurile materiale și banii cu orice preț. Acest lucru nu mai este atât de important pentru ei, iar această valoare a scăzut semnificativ. Valoarea *putere* a crescut, ceea ce semnifică că ei vor să fie activi, să organizeze lucruri utile în viață, muncă. Valoarea *creativitate* a crescut semnificativ și din creativitate

antisocială, s-a transformat în creativitatea prosocială. În paralel a crescut și tendința de a oferi *ajutor*, de a se dezvolta în plan profesional și personal. Valoarea *familie* a scăzut din considerente că a cedat valorii *cunoștințe*, motivând că pentru a crea o familie este necesar mai întâi să ai o profesie solicitată pe piață pentru a putea asigura familia. Valoarea *cunoștințe* a crescut, ceea ce ar însemna că tinerii deținuți sunt conștienți că pentru a realiza ceva în viață, ai nevoie de cunoștințe. Important este că structura ierarhică a valorilor a suferit schimbări semnificative, iar orientarea valorică după conținutul acestora a devenit *orientată prosocial*.

Estimarea eficienței și rezultativității implicațiilor formative au fost confirmate în cadrul experimentului de validare, iar analiza diferențelor semnificative raportate, sunt un argument puternic în favoarea efectelor produse de Modelul pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți elaborat. Dovada faptului că procesul de resocializare poate avea succes prin transcendere într-un proces de reintegrare socială eficientă l-a demonstrat realizarea unui *studiu de caz* cu privire la geneza actului infracțional și a procesului de reintegrare socială completă în urma monitorizării subiecților pe un anumit parcurs.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Resocializarea tinerilor deținuți cu vârsta de 18-25 ani, este un imperativ stringent în contextul așteptărilor societății moderne și nivelului real existent al resocializării acestei categorii de deținuți, cu o vârstă destul de contradictorie, cu multe divergențe atât în plan personal, cât și social, cu un specific psihologic și educațional de manifestare, care de multe ori provoacă și avantajează comiterea infracțiunii cât și recidivei. Cercetarea realizată actualizează necesitatea, oportunitatea și importanța resocializării tinerilor deținuți cu vârsta 18-25 ani, iar valorificarea cadrului conceptual și experimental precum și stabilirea reperelor teoretice și praxiologice, au confirmat scopul cercetării prin realizarea obiectivelor preconizate. În temeiul acestora, putem formula următoarele *concluzii generale*:

1. Prin analiza fundamentelor conceptuale, privind resocializarea tinerilor deținuți s-a elucidat mai multe definiții moderne în studiul resocializării, contribuind astfel, la *precizarea orientărilor* de bază în diverse medii științifice naționale și internaționale, inclusiv prin specificarea esenței conținutului conceptelor: educație, socializare, resocializare, norme sociale, comportament deviant, comportament prosocial. Totodată, s-a demonstrat prin sinteza studiilor de specialitate, că *resocializarea* constituie un proces de durată ce *presupune reconfigurarea personalității* prin asimilarea de către tinerii deținuți a normelor, obiceiurilor, valorilor și comportamentelor prosociale, ce au fost denaturate sau preschimbate din cauze de ordin personal și social (Cap. 1, subcap. 1.1).

2. S-a demonstrat importanța cercetării, care reflectă o problemă actuală psiho-socio-educatională, menită să restabilească relațiile sociale oneste, valorile și comportamentul prosocial al tinerilor deținuți cu întreaga societate. Urmare a examinării cadrului epistemologic ce fundamentează teoretic resocializarea, s-a putut deduce o *definiție proprie* asupra semnificației sintagmei științifice de *resocializare a tinerilor deținuți* în formula: *resocializarea tinerilor deținuți este un proces educațional aplicat persoanelor aflate în detenție, cu scopul de a schimba comportamentul acestora în raport cu normele și valorile acceptate în societate, în vederea reintegrării lor sociale și prevenirii recidivei*. Totodată, s-a argumentat, că resocializarea tinerilor deținuți reprezintă un ansamblu de măsuri de educare, de corectare, în care are loc însușirea și asimilarea valorilor, normelor, modelelor de conduită caracteristice societății respective, comunității sau grupului social (Cap. 1, subcap. 1.1.; subcap. 1.3).

3. S-a stabilit, prin abordarea particularităților individuale și a valorilor semnificative la tinerii deținuți, *factorii externi* (sărăcia, dezintegrarea familiei, criza socioeconomică, atragerea în subcultura criminală etc.) și *factorii interni* (atitudinea față de muncă, valorile sociale indezirabile, lipsa studiilor, a profesiei, instabilitatea emoțională, voința slabă, incapacitatea de a prevedea consecințele, neîncrederea în ziua de mâine etc.) care determină persoana la comiterea infracțiunii, ghidând acest comportament antisocial. S-a stabilit că *profilul de personalitate* al tinerilor deținuți include trăsături ca: *labilitate emoțională, impulsivitate, anxietate, individualitate, control exagerat, și diferă total* din punct de vedere statistic, psihologic și moral de profilul celor cu comportament normativ, cu excepția a două trăsături: *pesimism și anxietate* (Cap. 2, subcap. 2.1).

4. Prin analiza valorilor la tinerii deținuți (ca bază a resocializării lor) s-a scos în evidență faptul că: *valorile orientate prosocial*, contribuie la resocializarea tinerilor deținuți, ocupând un loc central în configurația personalității, ghidându-le atitudinile, judecățile și acțiunile lor, constituind o componentă definitivă a procesului de resocializare. Astfel, principalul accent în acțiunile de resocializare și asistență psiho-socio-educatională trebuie pus în primul rând pe *formarea valorilor social dezirabile* (Capitolul 2, subcapitolul 2.3).

5. S-a demonstrat că studiul investigațional a creat oportunități privind resocializarea tinerilor deținuți, oferind o viziune procesual-instrumentală asupra particularităților individuale ale personalității și valorile tinerilor deținuți, iar valorificarea *Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți*, s-a efectuat prin intermediul *Programului de resocializare a tinerilor deținuți*, care a încorporat fundamentele teoretico-metodologice ce au asigurat realizarea demersului experimental și a dinamizat, ameliorat și amplificat procesul de resocializare a tinerilor deținuți (Cap. 3, subcap. 3.3)

6. S-a conchis că implimentarea *Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți* prin intermediul *Programului de resocializare a tinerilor deținuți*, a reorganizat și a declanșat mai multe mecanisme ale dezvoltării personalității tinerilor deținuți, astfel, cel mai multe transformări a suportat latura *axiologică*, prin reconfigurarea particularităților dominante ale personalității, ierarhiei valorilor, propriei valori și a valorilor prosociale (Cap. 3, subcap. 3.4).

7. Prin experimentul pedagogic s-a generat efectiv *schimbări pozitive* la tinerii deținuți, iar diferențele statistic semnificative pentru variabilele cercetate: valori, risc de recidivă, particularități de personalitate etc., au confirmat veridicitatea rezultatelor obținute. La fel s-a demonstrat că *valorile* tinerilor deținuți, în mare parte pot fi *orientate prosocial*, iar structura acestora poate fi modificată în conformitate cu normele sociale și educaționale. S-a mai dovedit că etapa penitenciară a resocializării tinerilor deținuți este una foarte importantă, deoarece anume în procesul ispășirii pedepsei se produc schimbări radicale în atitudinile, volorile și comportamentul deținutului, care în viitor îi va permite să nu recidiveze și să ducă un mod de viață social acceptabil (Cap. 3, subcap. 3.3; subcap. 3.4).

În contextul celor nominalizate, concluzionăm că rezultatele obținute în cadrul cercetării au contribuit la soluționarea **problemei științifice**, care s-a configurat în fundamentarea teoretică și practică a coordonatelor pedagogice de resocializare a tinerilor deținuți, structurate în Modelul pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți și valorificate în cadrul Programului de resocializare a tinerilor deținuți, fapt care a condus la identificarea particularităților individuale ale personalității și a valorilor semnificative la tinerii deținuți în vederea resocializării lor și a prevenirii riscului de recidivă.

În baza rezultatelor cercetării considerăm oportune următoarele **recomandări**:

1. Valorificarea intensă a Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți;
2. Promovarea experienței de lucru din diverse medii naționale și internaționale în domeniul implemetării Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți;
3. Monitorizarea sistematică a activităților educaționale de resocializare a tinerilor deținuți în penitenciare și identificarea dificultăților la implimentarea acestui proces;
4. Elaborarea și editarea unor suporturi teoretico-aplicative, ghiduri metodologice, privind resocializarea tinerilor deținuți;
5. Sensibilizarea permanentă a societății privind resocializarea tinerilor deținuți;
6. Încurajarea cercetărilor de perspectivă ce ar permite deschideri noi asupra problemei resocializării tinerilor deținuți, dar și a altor categorii de vârstă care au comis infracțiuni;
7. Cercetarea, dezvoltarea și extinderea unei program complex de resocializare postpenitenciară, drept continuitate a resocializării penitenciare propuse în lucrarea dată.

BIBLIOGRAFIE

1. ALBU, E. *Manifestări tipice ale devierilor de comportament ale elevilor preadolescenți*. București: Ed. Aramis Print. 2002, 128 p. ISBN: 973-85940-4-9.
2. ANTOCI, D. *Educația prin valori și pentru valori*. Ghid metodic. Chișinău: CEP UST, 2014. 196 p., ISBN: 978-9975-76-138-3.
3. BACIU, T. *Psihosociologia comportamentului deviant*. Suport de curs (partea I). Chișinău: CEP UPSC, 2012, 87 p.
4. BLÂNDU, V. C. *Psihopedagogia comportamentului deviant*. București: Ed. Aramis Print, 2012. 448 p. ISBN 978-973-679-896-2.
5. CERGHIT, I., NEACȘU, I., NEGREȚ-DOBRIDOR, I., PÂNIȘOARĂ, I.O., *Prelegeri pedagogice*. Iași: Ed. Polirom, 2001, 232 p. ISBN: 973-683-798-X.
6. CRISTEA, S. *Valorile pedagogice*. In: *Revista Didactica Pro...*, revistă de teorie și practică educațională. 2000, nr. 4(4), pp. 79-81. ISSN 1810-6455.
7. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Ediția a II-a revăzută și adăugită. Iași: Ed. Polirom, 2006, p. 464, ISBN: 973-681-063-1.
8. DRAGOMIRESCU, V. *Psihosociologia comportamentului deviant*. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1996, 307 p. ISBN/COD: 02025122.
9. DURNEȘCU, I. *Asistența socială în penitenciar*. Iași: Ed. Polirom 2009. 223 p., ISBN: 9789734613359.
10. ENĂCHESCU, C. *Tratat de igienă mintală*. Iași: Ed. Polirom. 2004. 408 p. ISBN: 9789734609512.
11. FABIAN, A. *Delicvența juvenilă după 1989*. Cluj Napoca: Ed. Studia, 2006. 329 p. ISBN 978-606-561-123-8.
12. FLORIAN, Gh. *Dinamica Penitenciară. Reforma structurilor interne*. București: Ed. Oscar Print. 1999, 350 p. ISBN: 978973464532.
13. GOLU, F. *Manual de psihologia dezvoltării: o abordare psihodinamică*. Iași: Ed. Polirom, 2015. 344 p. ISBN:2000004348366.
14. NISTOREANU, Gh., PĂUN, C. *Criminologie*. București: Ed. Europa Nova. 2000. 352 p. ISBN: 973-567-40-6.
15. OGIEN, A. *Sociologia devianței*. Iași: Ed. Polirom. 2002. 264 p. ISBN: 973-683-946-X.
16. PALADI, O. *Abordări psihologice și pedagogice ale procesului de socializare*. Revista științifică de pedagogie și psihologie. Chișinău, 2013, pp. 33-41 ISSN 1811-5470.

17. PALADI, O. *Interacțiunea dintre valori și fenomenele psihologice*. În: Psihologie 3, 2011. pp.1625[citat 11.10.2018].Disponibil:https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Interactiunea%20dintre%20valori%20si%20fenomenele%20psihologice.pdf
18. PLAMADEALĂ, V. *Actualizarea sinelui la tinerii ex-deținuți*. Revista „Psihologie. Pedagogie specială. Asistență Socială”. nr. 3 (48) , 2017, pp .27-33., ISSN 1857-0224.
19. RACU, I., RACU, Iu. *Psihologia dezvoltării*. Chișinău: CEP UPSC, 2013. 212 p., ISBN: 978-9975-71-478-5.
20. RĂDULESCU, S. M. *Devianță, criminalitate și patologii sociale*. București: Ed. Lumina Lex, 1999. 288 p. ISBN: 9735880954.
21. RUSNAC, S. *Psihologia dreptului*. Chișinău: Tip. ARC. 2000. 310 p. ISBN: 9975611257.
22. RUSU, O. *Resocializarea penitenciară și postpenitenciară a persoanelor supuse pedepsei cu închisoare*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2010. 218 p., C.Z.U.:343-81/82(043.2)
23. TALMACI, A., MAHU, IU. *Caracteristica social-demografică și criminologică a subiecților probațiunii*. Chișinău: Tip. Pulsul Pieței. 2013, 21 p.
24. ZAHARIA, V. ȚĂRANU, I. *Pregătirea pentru liberare a deținuților și reintegrarea socială post-detenție*. IRP. Chișinău: 2013
25. АЛФЕРОВ, Ю.А. *Пенитенциарная социология и перевоспитание осужденных*: Монография. Москва: Домодедово: РИНК МВД РФ, 1994.
26. ДЕЕВ, В.Г. *Структура направленности личности осужденных молодежного возраста*.//Сборник научных трудов. Москва: ВНИИ МВД СССР, 1989. 49 с.
27. ДРОБЫШЕВ, В.И., ЧЕРНЫШЕВА, А.В. *Теоретическая характеристика основных положений ресоциализации осужденных в ИТУ* .Труды Академии МВД РФ. М Москва: 2005. с. 95-102.
28. ЗУБКОВ, А.И., ЗУБКОВА, В.И. *Проблемы реформирования уголовной политики на современном этапе* // Журнал российского права. 2002. - №5. Москва: с. 35-45.
29. КОВАЛЕВ, А. Г. *Психологические основы исправления правонарушителя*. Москва: Юридическая литература. 1998. 136 с.
30. КОН, И.С. *Социализация и воспитание молодежи* // Новое педагогическое мышление / Под ред. А.В. Петровского. Москва: 1999. с. 194.
31. КРАЙНОВА, Н. *Законодательное закрепление правового положения освобожденных от отбывания наказания лиц в контексте ресоциализации личности* // Уголовное право. 2005. - №4. Москва: с. 104-106.
32. МАКАРЕНКО, А. С. *Сочинения*: В 5 т. Москва: 1989.

33. ПЕТРОВСКИЙ, А.В. *Развитие личности и проблема ведущей деятельности*. In: Вопросы психологии. 1987. № 1. Москва: с. 15-26.
34. ПИЩЕЛКО, А., СОЧИВКО, Д.В. *Реадаптация и ресоциализация*. Москва: Литагент «Когито-Центр» 2003. [PDF] [citat 01.11.2017]. Disponibil: <https://libcat.ru/knigi/nauka-i-obrazovanie/yurisprudenciya/88766-a-pishhelko-readaptaciya-i-resocializaciya.html>
35. ПИЩЕЛКО, А.В. *Социально-педагогические основы нравственного перевоспитания осужденных*. Москва: Акад. МВД России, 1992. 188с. ISBN: 978-5726-006-314
36. ПЛАТОНОВ, К.К. *Структура и развитие личности*.; Отв. ред.: Глоточкин А.Д. Москва: Наука, 1996. 256 с., ББК 88.37, ПЗ7
37. ПОЗДНЯКОВ, В.И. *Проблемы ресоциализации осужденных несовершеннолетних //Исполнение наказания и социальная адаптация освобожденных*. Москва: ВНИИ МВД СССР, 1999.
38. ПОЗДНЯКОВ, В.М. *Личность преступника и исправление осужденных*. Учеб. пособие ВИПК МВД России. Москва: 1998. -70 с.
39. РЕАН, А.А., КОЛОМИНСКИЙ Я. Л. Р. *Социальная педагогическая психология*. — «Издательство „Питер», 1999. — 416 е., ISBN 5-88782-424-7.
40. ТАТИДИНОВА, Т. Г. *Социальная адаптация бывших заключенных*. Социологические исследования, Москва: Прайт, 1993 г. № 13. с. 53-54.
41. УШАТИКОВ, А.И., КАЗАК Б.Б. *Психология деятельности личности и коллектива сотрудников пенитенциарных учреждений: Учнб. пособие*. Рязань: 1999. 198 с.
42. BANDURA A. *Social Learning Theory*. Prentice Hall. Englewood Ciffs. 1997
43. GRAHAM, J. *Crime Preventions Strategies en Europe ant North America*, Helsinki, nr. 18/1990.[citat 15.12.2018].Disponibil:<https://www.heuni.fi/en/index/publications/heunireports/reportseries18.crimepreventionstrategiesineuropeandnorthamerica.html>
44. MASLOW, A.H. *Motivation personality*. [citat 01.11.2018]. Disponibil: http://s-f-walker.org.uk/pubsebooks/pdfs/Motivation_and_Personality-Maslow.pdf . 395 p.
45. ROKEACH, M. *The Nature of Human Values*. Hardcover: Free Pr. 2003. 438 p.
46. SECHREST, L, WHITE, S. O., BROWN, E. D. *The rehabilitation of criminal offenders: Problems and prospects*. New York, National Academic Press. 1999, p. 284, ISBN:0-309-02895-7
- 47.<https://mecc.gov.md/ro/content/elaborarea-strategiei-de-dezvoltarea-educatiei-pentru-anii-2021-2030-educatia-2030> [citat 12.05.2022]
- 48.*Strategia națională de reintegrare socială a persoanelor private de libertate*. [citat 29.07.2018]. Disponibil: <http://anp.gov.ro/wp-content/uploads/2017/04/Strategie-v5.pdf>

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

1. **CEBOTARI, S.** *Abordare teoretică a personalității tinerilor infractori care au săvârșit infracțiuni contra patrimoniului.* În: Psihologie. Revistă științifico-practică, 2018, nr. 1-2(32), pp. 3-11, ISSN 1857-2502.
2. **CEBOTARI, S.** *Recomandări psihopedagogice de reeducare a persoanelor predispuse spre infracționalitate din cauza stresului termic (Frigul) și suport psihopedagogic pentru potențialele victime.* În: Acta et commentationes. Științe ale Educației, 2022, nr. 3(29), pp. 103-107. ISSN 1857-0623.
3. **CEBOTARI, S.** *Conceptul de resocializare din perspectiva psihologică.* În: Psihologie. Pedagogie Specială. Asistența Socială, 2018, nr. 1(50), pp. 69-76, ISSN 1857-0224.
4. **CEBOTARI, S.** *Furtul ca comportament deviant și ca infracțiune contra patrimoniului,* În: Acta et commentationes. Științe ale Educației, 2017, nr. 2(11), pp. 231-239. ISSN 1857-3592.
5. **CEBOTARI, S.** *Resocializarea infractorilor cu vârsta 18-25 ani, care săvârșesc infracțiuni contra patrimoniului.* În: Acta et commentationes, Științe ale Educației, Științe ale Educației, Revista cat. C, 2017. nr. 1(10), pp 184-192. ISSN 1857-3592.
6. OLĂRESCU, V., BUGUȚA, E., **CEBOTARI, S.** *Atitudinea parentală și percepția fenomenului de delincvență juvenilă de către părinți.* În: Psihologie. Pedagogie Specială. Asistență Socială, 2016. nr. 1(42), pp. 24-38. ISSN 1857-0224.
7. STAMATIN, O., **CEBOTARI, S.** *Tendința de a fi fericit, ca suport al resocializării deținuților care au săvârșit infracțiuni contra patrimoniului.* În: Revista de științe socioumane, 2008, nr 2(9), pp. 19-26, ISSN 1857-0119.
8. STAMATIN, O., **CEBOTARI, S.** *Orientările valorice ale deținuților cu vârsta 18-30 ani, care au comis infracțiuni contra patrimoniului.* În: Socialis. Revista Europeană de psihologie și sociologie, 2008. 1-2 iunie, pp. 107-110. ISSN 1857-3800.
9. **CEBOTARI, S.** *Resocializarea infractorilor cu vârsta 18-25 ani, care săvârșesc infracțiuni contra patrimoniului.* În: Școala-principalul mijloc de păstrare a libertății sufletului în mediul penitenciar. Simpozionul cu participare internațională. Ediția a III-a. Universitatea din Bacău, 2017. pp. 177-187. ISSN 2457-7197, <http://asociatiatart.ro/editura/#Toc485573659>.
10. **CEBOTARI, S.** *Profilul psihocriminologic a hoțului- contemporan, în etapele sale de dezvoltare ca infractor.* În: „Omul, criminologia, știința” Conferința științifică internațională, 24 martie 2023. Chișinău: Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, 2023. Vol. 1-801 p. ISBN 978 9975-3418-5-1.
11. **CEBOTARI, S.** *Măsuri de securitate psihologică înainte de căsătorie.* Conferința șt. cu participare internațională, „Securitatea psihologică a copilului”, UPSC, 26.05.2023

12. **CEBOTARI, S.** *Stabilirea profilul psihologic al infractorului - metodă științifică în cadrul investigațiilor penale*, Conferința internațională „Praca socjalna i polityka społeczna w obszarach miejskich i wiejskich// asistență socială și politică socială în zone urbane și rurale” la UPS „I. Creangă”, 05.06.2023 (în curs de apariție).
13. SAVCA, L., **CEBOTARI, S.** *Îndrumar metodic la practica de specialitate: specialitatea Psihologie*; MECE al RM, Institutul de Științe Penale și Criminologie. Chișinău, 2021, 22 p. ISBN 978-9975-3314-3-2.
14. **CEBORATI, S.** *Diminuarea violenței verbale și nonverbale-prin muzică*. În: Dialog intelectual Polono-Moldovenesc. Materialele Congresului Șt. Internațional Polono-Moldo-Român: Educație-Politică-Societate, Vol.III, 2019, pp.150-155. ISBN 978-9975-76-273-1.
15. **CEBOTARI, S.** *Psihocriminologia și prevenirea comportamentelor criminale*. În: Problemele și posibilitățile activității criminologice, Conferința științifico-practică internațională. Chișinău: Institutului de Științe Penale și Criminologie Aplicată, 2017, pp 16-19. ISBN 978-9975-3195-2-2.
16. **CEBOTARI, S.** *Programul de resocializare a tinerilor ce au comis infracțiuni contra patrimoniului*. Chișinău: Pulsul-Pieței. 2017. 117 p. ISBN 978-9975-3053-3-4
17. **CEBOTARI, S.** *Măsuri de prevenire a infracțiunilor contra patrimoniului gen pungășie și furt*. În: Preocupări contemporane ale științelor socio-utnane, Conferința științifică internațională, Ediția a 6-a. Vol. 2. Chișinău; Universitatea Liberă Internațională din Moldova, 2015, pp. 44-47. ISBN 978-9975-933-7 1-1.
18. **CEBOTARI, S.** *Modalități de cunoaștere a infractorilor care comit infracțiuni contra patrimoniului, în special furt și pungășie*. În: Preocupări contemporane ale științelor socio-umane. Conferința științifică internațională. Ediția a 6-a. Vol. 2. Chișinău: ULIM, 2015, pp. 42-44. ISBN 978-9975-933-71-1.
19. **CEBOTARI, S.** *Măsuri de prevenire a furturilor, particularități psihologice a agresorului caresăvârșește infracțiuni însoțite de violență fizică*. Ghid metodologic. Chișinău: Pulsul-pieței, 2013. 48 p. LSBN:978-997 5-4478-2-9.
20. OLĂRESCU, V., **CEBOTARI, S.** *Elaborarea și susținerea tezei de curs și licență în psihologic*. Ghid metodologic. Chișinău: Pulsul-pieței, 2013. 26 p. ISBN 978-9975-4478-4-3.
21. OLĂRESCU V., IURCHEVICI I., **CEBOTARI, S.** *Ghid metodologic pentru practica psihologică*. Chișinău: ISP. Pulsul-Pieței, 2013. 65 p. ISBN 978-9975-4478-3-6
22. **CEBOTARI, S., POPA V.** *Planul individual (al minorului de probațiune)*. Chișinău, 2015. 106 p. În:[http://probațiune.gov.md/tc_userfiles/file/Programe/Plan20individual%20\(al%20minorului % 20de%20proba%C5%A3iuiie\).pdf](http://probațiune.gov.md/tc_userfiles/file/Programe/Plan20individual%20(al%20minorului%20de%20proba%C5%A3iuiie).pdf).

ADNOTARE
CEBOTARI Stanislav,
Coordonate pedagogice de resocializare a tinerilor deținuți
Teză de doctor în științe ale educației,
Chișinău, 2024

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 255 titluri, 9 anexe, 152 de pagini text de bază, 15 figuri, 19 tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 22 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: coordonate pedagogice, tineri deținuți, resocializare, recidivă, comportament deviant, comportament prosocial, particularități individuale, valori, personalitatea tinerilor deținuți.

Domeniul de studiu se referă la teoria generală a educației.

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretico-aplicativă a coordonatelor pedagogice de resocializare a tinerilor deținuți și elaborarea și validarea unui *Model pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți*.

Obiectivele cercetării: stabilirea fundamentelor conceptuale privind resocializarea tinerilor deținuți; analiza importanței și specificului resocializării tinerilor deținuți; determinarea particularităților individuale ale personalității și a valorilor semnificative la tinerii deținuți în vederea resocializării lor și a prevenirii riscului de recidivă; fundamentarea, elaborarea și aplicarea Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți; stabilirea valorii aplicative a Programului de resocializare a tinerilor deținuți și validarea rezultatelor obținute.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în abordarea științifică a conceptului de resocializare a tinerilor deținuți prin elaborarea și validarea unui Model pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți. În baza implementării Modelului pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți prin intermediul Programului de resocializare a tinerilor deținuți, s-a realizat o cercetare experimentală nouă, actuală care a obiectivat caracteristicile definitorii a procesului de resocializare și impactul indispensabil al formării valorilor și comportamentelor prosociale, precum și relevanța procesului de resocializare pentru tinerii deținuți. Totodată, s-a elaborat o definiție proprie a semnificației sintagmei științifice de resocializare a tinerilor deținuți enunțată în formula: resocializarea tinerilor deținuți este un proces educațional aplicat persoanelor aflate în detenție, cu scopul de a schimba comportamentul acestora în raport cu normele și valorile acceptate în societate, în vederea reintegrării lor sociale și prevenirii recidivei.

Rezultatele obținute care au contribuit la soluționarea problemei științifice constau în fundamentarea teoretică și practică a coordonatelor pedagogice de resocializare a tinerilor deținuți, structurate în Modelul pedagogic de resocializare a tinerilor deținuți și valorificate în cadrul Programului de resocializare a tinerilor deținuți, fapt care a condus la identificarea particularităților individuale ale personalității și a valorilor semnificative la tinerii deținuți în vederea resocializării lor și a prevenirii riscului de recidivă.

Semnificația teoretică a cercetării rezidă în determinarea aspectelor definitorii și analiza conceptului de resocializare a tinerilor deținuți, evaluarea și evidențierea particularităților individuale ale personalității, a factorilor riscului de recidivă, a valorilor și motivației spre schimbare a tinerilor deținuți. Rezultatele obținute completează și aprofundează cunoașterea științifică a procesului de resocializare a tinerilor deținuți, precizând caracteristicile de personalitate, specificul motivației spre schimbare și sistemul de valori existent la tinerii deținuți.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în inovarea și optimizarea procesului de resocializare a tinerilor deținuți; valorificarea și validarea Modelului de resocializare a tinerilor deținuți cu vârsta 18-25 ani; dezvoltarea valorilor sociale acceptabile prin asimilarea de valori și norme, comportamente prosociale, formarea motivației spre schimbare; proiectarea oportunităților și asigurarea sporirii acțiunilor autorizate de educare/reeducare, adaptare, eficientizare a procesului de resocializare a tinerilor deținuți pentru integrarea/reintegrarea socială cu succes.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat în cadrul experimentului pedagogic prin aplicarea *Modelului de resocializare a tinerilor deținuți*. Activitățile au fost valorificate prin intermediul Programului de resocializare la nivelul a 149 de tineri deținuți cu vârsta 18-25 ani ce au săvârșit infracțiuni contra patrimoniului aflați în Penitenciarul Nr. 16 – Pruncul din Republica Moldova.

АННОТАЦИЯ
ЧЕБОТАРЬ Станислав,
Педагогические координаты ресоциализации молодых заключенных
Докторская диссертация области педагогических наук
Кишинев, 2024

Объем и структура диссертации. Диссертация состоит из введения, трех глав, выводов и рекомендаций, библиографии из 255 источников, 9 приложений, 15 рисунков, 19 таблиц, 152 страниц основного текста. Результаты исследования опубликованы в 22 научных работах.

Ключевые слова: педагогические координаты, молодые осужденные, ресоциализация, рецидив, девиантное поведение, просоциальное поведение, индивидуальные особенности, ценности, личность молодых осужденных.

Область исследования относится к общей теории образования.

Цель исследования состоит в теоретико-прикладном обосновании педагогических координат ресоциализации молодых заключенных, а также разработке и валидации Педагогической модели ресоциализации молодых заключенных.

Задачи исследования: установление концептуальных основ ресоциализации молодых заключенных; анализ важности и специфики ресоциализации заключенных молодого возраста; определение индивидуальных особенностей личности и значимых ценностей заключенных молодых людей с целью их ресоциализации и предотвращения риска рецидива; обоснование, разработка и применение Педагогической модели ресоциализации молодых заключенных; установление прикладной ценности Программы ресоциализации молодых заключенных и подтверждение полученных результатов.

Научная новизна и оригинальность исследования заключаются в научном подходе концепции ресоциализации молодых заключенных путем разработки и утверждения Педагогической модели ресоциализации молодых заключенных. На основе реализации Педагогической модели ресоциализации молодых заключенных посредством Программы ресоциализации молодых заключенных проведено новое экспериментальное исследование, целью которого являются определяющие характеристики процесса ресоциализации и необходимое влияние формирования просоциальных ценностей и поведения, а также актуальность процесса ресоциализации для молодых заключенных. В то же время правильное определение значения научной синтагмы ресоциализации молодых заключенных, изложенной в формуле: ресоциализация молодых заключенных - это образовательный процесс, применяемый к людям, находящимся под стражей, с целью изменения их поведения по отношению к нормам и ценностям, принятым в обществе, с целью их социальной реинтеграции и предотвращения рецидивов.

Полученные результаты, способствовавшие решению научной задачи заключаются в теоретико-практическом обосновании педагогических координат ресоциализации молодых осужденных, структурированных в Педагогической модели ресоциализации молодых заключенных и используется в рамках Программы ресоциализации молодых заключенных, что привело к выявлению индивидуальных особенностей личности и существенных ценностей молодых заключенных с целью их ресоциализации и предотвращения риска рецидива.

Теоретическая значимость исследования заключается в постановлении определяющих аспектов и анализе концепции ресоциализации молодых заключенных, оценке и выделении индивидуальных особенностей личности, факторов риска рецидива, ценностей и мотивация изменения молодых заключенных. Полученные результаты дополняют и углубляют научные знания о процессе ресоциализации молодых заключенных, уточняя особенности личности, специфику мотивации к изменению и сложившуюся систему ценностей молодых осужденных.

Практическая значимость исследования заключается в новаторстве и оптимизации процесса ресоциализации молодых заключенных; оценка и валидация Модели ресоциализации молодых заключенных в возрасте 18-25 лет; выработка приемлемых социальных ценностей через усвоение ценностей и норм, просоциальное поведение, формирование мотивации к изменениям; проектирование возможностей и обеспечение наращивания санкционированных мероприятий по воспитанию/перевоспитанию, адаптации, эффективности процесса ресоциализации молодых заключенных для успешной социальной интеграции/реинтеграции.

Внедрение результатов исследования состоялось посредством педагогического эксперимента с применением Модели ресоциализации молодых заключенных. Мероприятия выполнены в рамках Программы ресоциализации при участии 149 молодых заключенных в возрасте 18-25 лет, совершивших уголовные преступления, находящихся в колонии-поселении № 16 – «Прункул», Республика Молдова.

ANNOTATION
CEBOTARI Stanislav,
Pedagogical Coordinates for the Resocialization of Young Prisoners
Doctoral Thesis in Educational Sciences,
Chisinau, 2024

Structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 255 titles, 9 annexes, 15 figures, 19 tables, 152 pages of scientific text. The obtained results are published in 22 scientific papers.

Key words: pedagogical coordinates, young prisoners, resocialization, recidivism, deviant behavior, prosocial behavior, individual characteristics, values, personality of young prisoners.

The field of study refers to the General Theory of Education.

The aim of the research consists in the theoretical-applicative substantiation of the pedagogical coordinates for the resocialization of young prisoners, and the development and validation of a Pedagogical Model for the resocialization of young prisoners.

Research objectives: establishing the conceptual foundations regarding the resocialization of young prisoners; analyzing the importance and specificity of resocializing young prisoners; determining the individual characteristics of personality and significant values in young prisoners for their resocialization and prevention of the risk of recidivism; substantiating, developing, and applying the Pedagogical model for the resocialization of young prisoners; experimental valorization of the Pedagogical model for the resocialization of young prisoners and validation of the obtained results; determining the applicative value of the Program for the Resocialization of young Prisoners and validating the obtained results.

The scientific novelty and originality lie in the scientific approach to the concept of resocialization of young prisoners through the development and validation of a Pedagogical Model for the Resocialization of Young Prisoners. Based on the implementation of the Pedagogical Model for the Resocialization of Young Prisoners through the Resocialization Program of Young Prisoners, a new and current experimental research has been conducted, which aimed to identify the defining characteristics of the resocialization process and the indispensable impact of shaping prosocial values and behaviors, as well as the relevance of the resocialization process for young prisoners. Furthermore, a unique definition of the scientific term "resocialization of young prisoners" has been formulated as follows: the resocialization of young prisoners is an educational process applied to individuals in detention, with the aim of changing their behavior in accordance with the norms and values accepted in society, in order to facilitate their social reintegration and prevent recidivism.

The obtained results that contributed to the solution of the scientific problem consist in the theoretical and practical substantiation of the pedagogical coordinates for the resocialization of young prisoners, structured in the Pedagogical Model for the resocialization of young prisoners and capitalized within the Program for the resocialization of young prisoners, a fact that led to the identification the individual particularities of the personality and the significant values of the detained young people in order to resocialize them and prevent the risk of recidivism.

The theoretical significance of the research lies in determining the defining aspects and analyzing the concept of resocialization of young prisoners, evaluating and highlighting the individual characteristics of personality, risk factors for recidivism, values, and motivation for change in young prisoners. The obtained results complement and deepen the scientific knowledge of the resocialization process of young prisoners, specifying the personality characteristics, the specificity of motivation for change, and the existing value system in young prisoners.

The practical value of the research consists of innovating and optimizing the resocialization process of young prisoners; valorizing and validating the Resocialization Model for young prisoners aged 18-25; developing acceptable social values through the assimilation of values and norms, prosocial behaviors, and the formation of motivation for change; designing opportunities and ensuring the increase of authorized actions for education/reeducation, adaptation, and efficiency of the resocialization process of young prisoners for successful social integration/reintegration.

The implementation of the scientific results was carried out within the pedagogical experiment through the application of the Resocialization Model for young prisoners. The activities were utilized through the Resocialization Program involving 149 young prisoners aged 18-25 who have committed property crimes and are located in Penitentiary No. 16 - Pruncul in the Republic of Moldova.

CEBOTARI Stanislav

**COORDONATE PEDAGOGICE DE RESOCIALIZARE A
TINERILOR DEȚINUȚI**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

Aprobat spre tipar: 22.03.2024
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 2,0

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 25 ex.
Comanda nr. 28

Rezumatul a fost tipărit la Tipografia „Pulsul Pieței”, din Chișinău, str. Gh. Iablocikin, 5